

NOORD-BRABANDER.

Donderdag 10 December.

DICERE VERUM QUID VETAT?

Horatius.

KERKELIJKE STAAT.

ROME, 21 November.

Het huwelijk van den Graaf von Demidoff met de Princes Mathilde Bonaparte heeft veel opspraak gemaakt, en de schismatische partij te Florence, die nog al talrijk is, trachtte, door middel van de zeer Protestantsche *Gazette van Augsburg*, nit te strooijen, dat de toestemming tot dit gemengd huwelijk te Rome gekocht zou wezen voor de som van 200 duizend franken. Dit lasterlijk gerucht heeft aanleiding gegeven tot het doen bekend maken van al de stukken tot deze zaak betrekkelijk, en daaruit is gebleken, 1^o dat de Princes Amalie Mathilde, als Katholijke, den H. Vader, in de maand October laatsleden, op de gewone wijze heeft gerekwestreerd, len-einde eene Echilverbintenis te mogen aangaan met den *Schismatiken Rus*, Graaf von Demidoff; 2^o dat, onder dagteekening van 12 October de H. Vader dit heeft toegestaan, op de gewone gronden: a.) dat al de kinderen, uit dit Huwelijk voort te spruiten, zullen worden opgevoed in de R. Katholieke Leer; b.) dat de Princes door den Graaf in hare H. Godsdienst evenmin zal worden belemmerd, als zulks het geval zijn zoude, met de kinderen, wanneer er uit dezen echt mogen komen voort te spruiten, en c.) dat de Princes, zooveel zij vermag, tot de bekeering van den Graaf haren Echigenoot, door hare liefde, geboden en goede voorbeelden zal behooren mee te werken. Verder blijkt 3^o, dat voor de uitreiking van het stuk aan de kanselarij is betaald de som van 16 Paoli (dat is f4 Nederlandsch, zijnde elke Paolo 25 centen waarde); — eindelijk 4^o dat de belofte voorschreven door den Graaf bij plegtigen eed op den 19 October is afgelegd in handen van den Aartsbisschop van Florence, en ten bijwezen van den Agent der Russische Ambassade in Toskanen, den Heere Vescovali; 5^o eindelijk is het alsnu bewezen dat bedoeld huwelijk, op last zijner Heiligheid, is voltrokken voor een geestelijke en twee getuigen, naar de voorschriften van het Concilie van Trente, doch buiten de kerk-zelve en zonder inzegening van den Geestelijke.

Ziedaar de toedragt eener zaak, die, als naar gewoonte, in een valsch licht is geplaatst, tot ergernis zelfs van vele Katholijken en tot genoegen van hen, die, niet tot de Kerk behorende, geen grooter vermaak kennen, dan haar te lasteren.

— Den 19. November is voornoemde Graaf von Demidoff onverwacht uit Rome vertrokken, en niet, naar men zegt, uit vrijen wil, maar op last van den Russischen Gezant bij het Pauselijk Hof. De moeder en broeders van den Graaf zijn in Frankrijk aangekomen. Geheel deze vreemde zaak zal weldra wereldkundig gemaakt worden, en moet, zegt men, een nieuw bewijs opleveren van de Godsdienstdwangelandij, door den Czaar van Rusland steeds over zijne onderdanen uitgeoefend.

— De sterfte begint te verminderen. Alsnu weet men, dat er nog ongeveer zes duizend kinderen, meest aan pokken en roodvonk te Rome zijn overleden.

— De beambte, die verleden jaar bij de postdirectie zich eene som van 79 duizend scudi's (en iedere Scudo is f2,50) had toegeëigend, is alsnu tot 20 jaren Dwangarbeid veroordeeld, en naar de galeijen van Ancona vervoerd.

— De Prins de Borghese, die, gelijk men weet, in zoo korten tijd, zijne echtgenoot en drie kinderen verloren had, heeft thans ook den jongsten, vierden en laatsten zoon, diep betreurd gade zich door den dood zien ontrukken.

ENGELAND.

De doopplegtigheid der jonge Princes zal, naar men wil, den 22. dezer op het Paleis Buckingham plaats hebben, en de Koningin Victoria den volgenden dag naar Windsor vertrekken.

FRANKRIJK.

De Heer Emile de Las Cases, Lid der Kamer van Vertegenwoordiging, die de reis met de Belle-Poule naar St. Helene mee gemaakt heeft, zal eerstdaags een verhaal van het gebeurde met 's Keizers asch in het licht geven.

— De beroemde kunstschilder Isabey is naar Cherbourg vertrokken, om eene schets te maken van eene groote compositie, welke hij zal ondernemen, om het oogenblik der afreize van 's Keizers Lijk naar Parijs voor te stellen.

— Het Treurspel Toussaint-Louverture van den Heer de la Martine zal dezen winter nog niet ten tooneele gevoerd worden, maar door een jaar in 't bezit des Dichters blijven.

— Tien duizend werklieden arbeiden druk door aan de fortificatielie van Parijs, zoodanig, dat de gracht, waarin de buitenmuur moet komen, weldra geheel uitgegraven zal zijn.

— Het schijnt, dat de lijkplegtigheden van Napoleon den 15 December zullen plaats hebben; intusschen zijn de Generaals Bertrand en Gourgaud met het bewaken van 's Keizers stoffelijke overblijfselen te Cherbourg belast.

— Telegrafische berichten van den 29. November uit Toulon te Parijs aangekomen melden, dat de expeditie van Medeah heeft plaats gehad, zonder dat de vijand haar in 't minst belemmerd heeft. Het najaarsweder duldde geene verdere krijgsondernemingen meer. De Provincie van Algiers is volkomen rustig; zoo ook Constantine heeft niets van belang opgeleverd. Het expeditiekorps is gisteren te Blida weergekeerd, na zich allerdapperst en met het beste gevolg in het gebergte van Zickar en bij Mitiana te hebben gekwetend.

Toegezonden is ons het volgende stukje, waaraan wij gaarne eene plaats inruimen.

Aan de Redactie van het Dagblad: de Noord-Brabander

In het *Handelsblad* van Vrijdag 4. December leest men, dat de naam van den Predikant J. L. A. Kremer, te Heeze, te vergoefs onder de benoemde Ridders is gezocht. — Waarom zou toch die Dominé ook al een lin'je moeten hebben? Wel omdat hij vele ooglijders »*belangloos*» genezen heeft, ja zelfs tot BLINDGEBORENEN toe zal het *Handelsblad* antwoorden. — Is de Dominé dan zóó *belangloos* en »*kundig*»? Indien iemand, die niets heeft, zijne hulp inroept, neemt hij, wel is waar, niets (zoo als men zegt) maar, indien hem iemand iets van belang aanbiedt, dan neemt hij het toch uit wellevendheid aan. Wat de kunde van den Predikant betreft, hieromtrent mag gelden: »*Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus!*» want velen, die hij stellig heeft beloofd, te zullen genezen, zijn even blind teruggekomen, terwijl zij hun geld, te Heeze verteerd, zeer betreurden. — Heeft de Dominé het recht om de geneeskunst uitte oefenen *wettig* verkregen, of is het hem door *bijzondere gunst* toegestaan? Als het eerste waar is, en de Dominé ook *Doctor* is, dan doet die man niets meer dan zijn *PLIGT*, en duizend andere kundiger en menschlieverder dan Hij, zouden eerder tot Ridder moeten benoemd worden; is het hem slechts *bij gunst* toegestaan, de oogziekten te mogen behandelen, dan zou dit dubbel onbillijk zijn; — zoodat wij ons met T. van het *Handelsblad* niet kunnen vereenigen, en, indien die Dominé Ridder ware geworden, zouden wij zijnen naam met *verwondering* onder de Ridders gevonden hebben. Ik blijf enz.

Uw bestendige Lezer.

EEN WOORD AAN DEN HEER MEYLINK,

TE

'S GRAVENHAGE.

Indien UEd. werkelijk schrijver zijt van den brief, dien ik eerst in de *Arnhemse Courant* en later in den *Noord-Brabander* aangetroffen heb, zoo meen ik, schoon geen Geestelijke zijde, toch min of meer in Uwen geest te handelen, wanneer ik in laatstgemeld Dagblad doe overnemen een stuk eener Recensie, voorkomende op blz. 406. van het XXIII. deel, 9. stuk *des Algemeenen Letterlievendens Maandschrifts* (Julij 1839, te Rotterdam, bij A. Wijnands). Deze Recensie geldt het Werk van Mr. A. W. ENGELN, getiteld: *Algemeene Geschiedenis der Wereld, inzonderheid ten behoeve der Jeugd*, en ter voorbereiding voor de *Hoogeschool* en *Militaire Akademie*: — gedrukt te Groningen, bij W. van Boekeren; 1836—1839.

Twee zaken zullen UEd. bij het mededeelen dezer Kritiek of Recensie vooral moeten treffen: 1^o, dat de schrijver van dit Boek, hetwelk bij *inzonderheid* voor de *Jeugd* bestemd heeft, niet slechts zelf *Onderwijzer* is aan de school door wijle den Admiraal van Kinsbergen, te Elburg, opgericht, maar daarenboven als *Schoolopziener* (en wel als een Schoolopziener overigens van groote kundigheid) een belangrijken invloed op het *Lager Onderwijs* uitoefent; 2^o dat de Recensie van Mr. Engelens Werk, hier bedoeld, voorkomt in een Maandwerk, dat meer bepaald en uitsluitend de *Protestantsche* kleur voert

„Er is nog een ander punt, waarin wij het gansch niet met den Leachten schrijver eens kunnen wezen; namelijk, dat zijn Werk, zoo als op den titel staat, meer bepaald geschikt zoude zijn, om te worden in handen gegeven aan jongelingen, die zich voorbereiden om op de *Militaire Akademie* te worden toegelaten. Waarlijk, de Heer ENGELN moet, dunkt ons, wel zeer weinig met de inrigting eener dergelijke Akademie bekend zijn, indien hij zulks in ernst meent: — of heeft hij dan geheel vergeten, dat, volgens Art. 192. onzer Grondwet, de belijders der onderscheidene Godsdienstten allen *dezelfde* burgerlijke en politieke voorregten genieten; — dat er, diensvolgens, ook jonge lieden van de Roomsche-Katholieke Godsdienst tot de Militaire Akademie worden toegelaten, en dat de ouders dier jongelingen zeker zeer ongaarne de nog teedere en voor alle indrukken vatbare gemoederen hunner 12 of 14 jarige zonen mijsachtiging voor de Leer der Kerke zien inboezemen, en hen alzo op den weg brengen, om tot volslagen ligtzinnigheid en onverschilligheid in het stuk van Godsdienst over te slaan?

Wat moet toch een jongeling van de Hiërarchie der Roomsche Kerk denken, wanneer hij op bl. 139 van het 2de deel leest, dat een paar *ontuchtige* vrouwen naar willekeur over den Pausselijken zetel beschikten? Is het bestaambaar met Art. 190 dierzelfde grondwet dat, zoo als op bladz. 377 geschiedt, aan den Roomsche-Katholijken jongeling de Godsdienst, waarin hij opgevoed is, wordt voorgesteld als een zamenzweefsel van *bijgeloof* en *monniken-leer*, dat voor een reiner Christendom wijken moet?

Maar is de Heer ENGELN-zelf met die door hem zoo zeer beschimpte Godsdienst wel eens goed bekend? Hierop zeggen wij, in volle overtuiging, neen! Anders toch zou hij ons niet op bl. 18 (II. dl.) verhaald hebben, dat Paus GREGORIUS II, een ijverig verdediger der *beeldendienst* was, daar immers ieder welonderrigt Katholijk hem zal zeggen, dat de *Beeldendienst* nimmer door de R. K. Kerk geleerd is, maar wel de Vereering der Heiligen, die door de beelden voorgesteld worden. En, opdat wij hem ten slotte nog eene vraag doen, waartoe dient toch dat opwarmen van het, door den Schrijver-zelfen met den naam van *sprookje* betitelde verhaal nopens de *Pauzin JOHANNA*; een verhaal, dat zelfs tegenwoordig door geen Protestantsch Schrijver van naam meer verdedigd wordt; strekt dit niet enkel en alleen daartoe, om zijne afkeuring en verguizing der Katholieke Godsdienst gedurig aan den dag te leggen en bot te vieren? — Ook in andere Werken van den Heer ENGELN straalt die zelfde zucht maar al te zeer door; een openbaar Leeraar en een Schoolopziener moest vooral die neiging weten te onderdrukken.

Het smart ons, waarlijk, dat wij dit in zulk een vloeijenden stijl geschreven Werk, hetgeen zich anders ook door het voorstellen van nieuwe en fraaije gezichtspunten zoo loffelijk onderscheidt, om de boven aangeduide redenen, niet *onvoorwaardelijk* kunnen aanprijzen, dat, voorzeker, het geval zoude geweest zijn, indien er ten opzichte van het *godsdienstige* eene *gepaste* onpartijdigheid in betracht ware geworden."

V. O. P.

Wij zullen den Heer MEYLINK volgaarne nog menige belangrijke bijdrage tot zijn doel kunnen leveren, en bieden ZEd. ook volgaarne onze kolommen aan; wanneer hij meende, dat meerdere openbaarheid wellicht nog van meerder nut zou kunnen zijn voor de zoo belangrijke kwestie van 't Onderwijs, die thans aan de orde van den dag is.

E I L I E V E!

HOE RAAR KAN EEN STUIVERTJE ROLLEN.

De geboorte van eene Princes in Engeland is van een allernoodlottigst gevolg voor de Hannoveranen. — Hoe kan dat? — Ja, dat is zeer mogelijk; even als wanneer de Vesuvius vuurspuwt, dan borvelen er, zegt men, in de IJzee, nog al eens enkele Eilandjes, hier en daar omhoog. — Luister. — De laatste Koning van Engeland (even als de voorlaatste, zoon van George III. — krankzinniger gedachtenis!) was de Broeder des tegenwoordigen Konings van Hannover. — Ei, ei! — En verder? — Kijk, zie als nu de lieve Koningin Victoria ook weer een broers kind dat Dochterke niet ter wereld had gebragt, of liever, als zij nooit kinderen had gekregen, dan zou Zijne Hannoversche Majesteit zoo van lieverlede den Engelschen Troon ingepakt hebben. In die hooge kwaliteit van *niet-vermoedelijke* Engelsche Troonopvolger, geniet Zijne Hooge Majesteit alle jaren een zoet sommetje van 21 duizend ponden sterling, of te wel een paar goede tonnen gouds, die regelmatig door het brave volk van Engeland, als een gering bewijs hunner hooge onderscheiding, aan den Baas van Hannover toegezonden worden. Tusschen twee haakjes moet ik er echter, als naar waarheid, bijvoegen, dat vele Engelsche Poddings in het Parlement gruwelijk tegen die milde aalmoes hebben ingewurmd; maar, 't ging daar net als bij ons: veel pruttelen, en toch altijd geven! — Enfin, Victoria is bevallen; van een Dochterke is zij bevallen, en nu is, van den negenden dag af

dat zoete sommetje voor Zijne Hannoversche Majesteit op de flesch geraakt. — Zie, dat noem ik toch zeer onschuldig, maar zeer ongelukkig tevens; en, daarom moet men het vernuft van de Hannoversche Majesteit toch in de daad bewonderen; die een middelste heeft weten uit te vinden, om, in spijt van 't Engelsche kraamkramp, toch aan de centen te blijven. — Uit Hannover schrijft men van den 28. November, dat de goede Hannoveranen voortaan die 21 duizend pond sterling aan hun Sire betalen zullen, enkel uit plezier, dat ze nu voor goed van Engeland af zijn. — Kijk, wat zegt men van zulke Vaderlandsliefde, van zulke Nationale gevoelens? — De goede Hollanders hebben de meeste centen en opeenten tot dus verre te betalen gehad, enkel dewijl het Gouvernement maar volstrekt van de oproerige Belgen niet los wilde zijn; juist het contrarie van de Hannoversche menschen; — ja, maar sommige Hollandsche menschen zijn evenmin zo als sommige Hannoversche menschen; dat is de kwestie niet; maar de kwestie is deze, dat die het kwaad in de Maatschappij verhinderen konden, het niet willen, en, die 't zouden willen, konner er niets tegen doen! — Zoo was het, zoo is het, zoo zal het wel blijven; — en dit is óók zeker, hoe raar een stuiverje ook rollen mag, veelal raakt het uit de zak van die 't het minst betalen kunnen, in de beurs, van die het meest behoorden te missen.

BRIEFWISLING. *)

Aan de Redactie van den Noord-Brabander.

Met genoegen heb ik in Uw Nummer van den 17. dezer gelezen zoowel de bescheiden aanmerkingen der Redactie tegen de gedragingen der Commissie van onderzoek, in de Tweede Kamer belast met de zaak der Geloofsbriefen des Heeren Baron van *Tuyt van Serooskerken*; als ook de ophelderingen door Uw geacht Dagblad in zijn Nr. van den 21. November daaraanvolgende, nopens dit punt aan het publiek meegedeeld, ter *décharge* van den Edelmogenden Heere Mr. *Luyben*, die als Rapporteur dier kwestieuse Commissie is opgetreden.

Aangezien ik vermeend heb, dat bij deze ophelderingen nog één belangrijk punt onaangeroerd is gebleven, zoo rekene de Redactie het niet overbodig, er nog bij te voegen, dat het *Reglement van Orde*, bij de Tweede Kamer in gang, niet gedooft, dat men van uit den boezem der Kamer zich onmiddellijk wende tot den Gouverneur eener Provincie, met oogmerk, om van dien Ambtenaar inlichting aangaande een of ander punt van bezwaar of beklag te vragen, als waarop deze toch voorzeker *volstrekt geen*, of wel een *weigerend* antwoord zou hebben gegeven; — terwijl de Kamer evenmin zich om verantwoording tot het *Ministerie van Binnenlandsche Zaken* zou hebben kunnen vervoegen, aangezien ook geen Minister, in eenig opzigt, rekening of verantwoording van zijne handeling in deze aan de Kamer verschuldigd is. — Er bleef dus geen ander middel over, dan zich te bepalen tot het eenvoudige onderzoek der Geloofsbriefen, in verband met het daarvoor bestaande formulier; en, zoo zij aan dat formulier beantwoorden, valt er niets meer te zeggen, en men zou zich onmiddellijk tot den Troon hebben moeten wenden, wanneer men meende, dat er een *ongrondwettig feit* door de Provinciale Staten van Noord-Brabant gepleegd ware. De Troon had dan een onderzoek kunnen bevelen, doch, zou dit zeker óók niet gedaan hebben op eene *Naamlooze* aanklagt, gelijk er hier aan de Kamer eene werd ingezonden.

Niet, dat ik de *waarheid* van den inhoud der *Nota* zou willen betwisten; in tegendeel, ik hecht er véél geloof aan, doch kom alleen op den *vorm* neer, en bejammer het wel zeer, dat *zulk* een stuk niet gul weg onderteekend was, hetzij door een der Leden van de Provinciale Staten, hetzij door een onafhankelijk Burger, die van deze ongrondwettige knoeijerij behoorlijk onderrigt was geweest. — Wat er nu van zij, dit is toch wel onbetwistbaar zeker, dat het roeren der onderhavige zaak reeds zóoveel nut heeft gesticht, dat aller aandacht op de zittingen dier Staten in het volgend jaar streng gevestigd is, en zich de Provinciale Gouverneurs als dan wel wachten zullen, zich aan de billijke kritiek bloot te stellen, die, in zulk geval, niet passief zou blijven, maar, door gepaste maatregelen, den verderen inbreuk op onze grondwettige instellingen zeer zeker zou weten te voorkomen, of ernstig te doen straffen.

De regtschappen Heer en Mr. *Luyben* ontvange in deze regelen een vernieuwd bewijs van hoogachtende belangstelling eens (der zake kundigen).

NOORD-BRABANDERS.

*) De verdraging in het plaatsen dezer regelen is buiten de schuld der Redactie: de geeerde Inzender van het stuk, waarvan wij reeds in ons Nummer van den 21. November melding maakten, had ons verzocht, het nog voor eenige dagen terug te mogen hebben, teneinde er, naar aanleiding van ons Nr. des 21. Novembers, eene verandering aan toe te brengen. — Thans eerst erlangden wij het terug, zoo als het hier dan nu ook onverwijld plaats vindt.

MENGEELWERK.

De Evangelische Kerk in Pruisen.

De laatste gebeurtenissen hebben veel bijgebragt, om de nieuwe geaanteverwisseling, welke het Protestantismus in Duitschland ondergaan heeft, aantelonen. Het moet een ieder, die dat land bezocht heeft, bijzonder getroffen hebben, overal van eene *Evangelische Kerk* te hooren spreken. Zou men niet gelooven, dat hiermede eene *Algemeene kerk* bedoeld wordt, die alle volken, welke de Heilige Schrift belijden, in zich bevat? Want *Erangelisch* is uit den aard der zaak zelve de benaming dergenen, die het Evangelie hebben omhelsd. Het zou, enkel en alleen, indien men aan ieder woord zijnen natuurlijken en waren zin moest hechten, de Catholijke Kerk zijn. Maar waarom zou een zoo algemeene naam aan eene zoo beperkte protestantsche kerk gegeven worden? Zou welligt achter dien titel niet min of meer kwakzalverij schuilen?

Onze lezers zullen 't ons ongetwijfeld dank weten, wanneer wij hun den oorsprong en de inrigting dezer nieuwe kerk in alle bijzonderheden kennen: wij vinden een beknopte schets er van in een klein boekdeel, dat, onder den scherpsenden vorm van boeren-gesprekken, zeer belangrijke inlichtingen omtrent Pruisen geeft. Men zal het ons niet ten kwade duiden, een uittreksel van het *Rode boek* te geven, nadat een pruisische staatsman zelfs, zich op, verscheiden daar in vermelde onweêrlegbare feiten heeft beroepen.

De *Evangelische kerk* is in haren oorsprong een geestproduct van den onlangs overleden Koning van Pruisen; 't is aan zijne zorgen, dat zij hare geboorte en tot op dezen oogenblik hare standhouding verschuldigd is. Wat is zij dan toch eindelijk? Hoe is zij daargesteld? Wat is er in voorgevallen? De Schoolmeester van het *Rode boek* zal 't ons zeggen. Luistert: » Om de gedurig toenemende verbroekelingen in de protestantsche kerk te doen ophouden, besloot de Koning de *van 't huis Israels verspreide kinderen te verzamelen*, en de hervorming in haren ouden luister te herstellen. Ook bejverde zich Frederik Wilhelm, sedert 1817, om de Lutheranen en de Calvinisten in eene en dezelfde kerk te vereenigen. Te dien einde deed hij een boek onder den titel van *Agenda of Ritueel* maken. (1) Dit boek wijst den predikanten de wijze aan, waarop zij de Godsdienst oefeningen moeten verrigten: men schrijft waskaarsen, een kruis, eenige gezangen, zoo als, bij voorbeeld, de *kyrie eleison*, eene soort van *Gloria*, een verminkt *Credo*, eene soort van *prefacie*, een *dominus nobiscum* in 't Duitsch, eindelijk het *Amen* en vervolgens 't *Allieluia*, er in voor. Zie daar, zegt de schoolmeester, ziedaar het mengelmoes 't welk de protestanten de dwaasheid hebben met den naam van *Mis* te bestempelen.

» Maar, hoort een in 't gemeenschap, hoe hebben de protestanten dit, op bevel des Konings vervaardigd boek, kunnen aannemen.

» Ik zal 't u eens vertellen, antwoordt de meester. Zoo als gij weet, zijn de protestanten het nooit onderling ééns geweest: sommigen noemen zich Lutheranen, anderen Calvinisten, en een groot aantal hunner *rationalisten*, dat is te zeggen, menschen, die bijzonder met hun eigen vernuft zijn ingenomen, zich zeer weinig over geloofsleer, verhoorigheden en oefeningen bekreunen. De Koning, die wenschte, al deze verschillende hoofden onder eene kaproen te vereenigen, deed dit fraai Ritueel vervaardigen, en beval het overal na te volgen. Maar toen had men een leven als een oordeel! Te Keulen kwamen verscheiden predikanten in een tempel bij één om te beraadslagen over wat hun te doen stond. Men riep den Heiligen Geest aan, men zong psalmen, men predikte. Maar wat gebeurt? Eensklaps schijnt de engel des afgronds losgebroken; naauwlijks had men de beraadslaging over de vraag of het *Agenda* of *Ritueel* ingevoerd zou worden geopend, en gevraagd of men zich zou vereenigen, of er ontstond een zoo verschrikkelijk leven, één zoo godvergeten verwarring, dat de voorbijgangers bijkans meenden, dat men eenige predikanten ging slagtofferen. Dit helsch getier werd echter kort daarna door een diep stilzwijgen vervangen. Een afgevaardigde des Konings, die er bij tegenwoordig was, haalde een grooten brief uit zijn zak, waarin zijne Majesteit verklaarde, dat hij al de predikanten, die zouden weigeren, zich naar het *Ritueel* te schikken, van hunne bediening

(1) Er bestaat inderdaad een naar de oude liturgische boeken der Catholijke kerk opgestelde *Agenda* of *Ritueel*, dat in de landtaal is overgezet. Dit *Ritueel* is door het Pruisisch gouvernement aan de Evangelische kerken opgelegd. Men verzekert, dat dit gouvernement de bemoeijenissen van zijnen ambassadeur te Rome, den Heer Bunsen, voor dit werk niet heeft versmaad, en dat hij de manuscripten van 't Vatikaan heeft doorzocht, om er plegtigheden en godsdienst oefeningen in te vinden en voorteschrijven, welke de eerste hervormers zonder twijfel met verontwaardiging en vervloeking zouden verworpen hebben. Bij eene kerkelijke ordonnantie voor de kerkgemeente van Westphalen en de Rijprovincie verwijst men dikwerf naar dit *Agenda*; zie de ordonnantie van den 5 Maart 1835, en die door het *Journal historique et littéraire*, van Luik, deel II, pag. 249 naar een te Coblentz, bij Backer, gedrukt exemplaar, in 't licht gegeven is.

zou ontzélten. Dat was voldoende: deze heeren werden zoo gedwee als lammeren, en stonden toe in alles wat de Koning begeerde.

» Veel protestanten zijn zoo sterk aan dit *Agenda* verknocht, dat een hunner bereid was om zich voor het *Ritueel* te laten kruisigen: men schold hem dezen marteldood kwijt; inplaats van hem aan het kruis te hechten, bechtte men het kruis aan hem. Ziedaar de taktiek, welke de oude Koning overal waar men zijn plan gunstig scheen, gevolgd heeft; en sedert 1817, heeft hij de *Adelaars-orde* aan bijkans alle predikanten verleend; het zij om hen voor hunne bereidwilligheid te beloonen, of wel om hen tot het gunstig aannemen zijner ordonnantie op te sporen.

Nogthans vond men ook wel protestanten en zelfs predikanten, die zoo schrikkelijk tegen die nieuwigheden waren; dat de tooverkracht van den koninklijken brief, waarvan ik u reeds gesproken heb, vereischt werd, om hunne gramschap te beteugelen. Men verhaalt van een Luthersehen predikant te Breslau, die met zijne gemeente bleef volharden. Hij betoogde, dat het verschil tusschen de Lutheranen en de Calvinisten niet minder groot was dan tusschen de Lutheranen en de Catholijken. Maar hij verloor zijne bediening, en was genoodsaakt buitenlands met zijne vrouw en kinderen eene andere te gaan zoeken. Nog een predikant te Hoernigern in Silezië, Kellner genaamd, heeft er zich ook tegen willen verzetten. Onmiddellijk werd een detachement soldaten naar zijne gemeente gezonden, met last, om zich van de kerk meester te maken, en te Hoernigern te blijven tot dat al de inwoners het *Ritueel* zouden hebben aangenomen. Wat den leeraar betreft; die werd niet alleen van zijn ambt ontzet, maar in de gevangenis geworpen, waarin hij welligt thans nog zit.

» Overigens, vaart de meester voort, geheel deze geschiedenis der *Unie* bevestigt de zoo dikwerf herhaalde ondervinding, dat zich geen hoegenaamde ketterij langer dan een zekeren tijd kan staande houden. In 1530, werd de protestantsche leer in eene openbare geloofsbelijdenis verkondigd, en in 1830, waren die heeren reeds zoo ver gekomen van te erkennen, dat het een ieder vrijstond te gelooven, wat hij wilde. Sedert dat het *Agenda* ten uitvoer gebragt is, bereiden de protestanten hun avondmaal naar den smaak dergenen, die het hun vragen. Elk een die het op zijn *luthersch* verkiest, ontvangt het van den leeraar, op zijn *luthersch*; zegt een of ander hem: » Ik ben een Calvinist, » wel nu! dan dient de predikant het hem op zijn *Calvinistisch* toe. Volgens het Luhtersch geloof, geeft hij het ligchaam en het bloed van Christus: volgens dat van Calvin, is het Avondmaal niets meer dan het teeken van het ligchaam en het bloed van den Zaligmaker, en, let wel op, 't is dezelfde leeraar, die dat alles verrigt. Want, zoo als een ieder weet, leert Luther, dat de geloovigen bij het Nachmaal, met het brood en den wijn, het ligchaam en het bloed des Heeren ontvangen, terwijl de Calvinisten daarin niets zien dan eene gedachtenis. Zie daarnu die éne, Evangelische kerk, maar waarvan de éénheid zoo rekbaar is, dat men lidmaat er van kan zijn en nogthans gelooven, wat men goedvindt. Dit bewijst ook, in welke dwalingen de Christenen, die den schoot der kerk van Jezus Christus verlaten, kunnen vallen.

Dit zegt de schoolmeester, en even als hij, moet men over de ongerijmdheden, die dagelijks in de Evangelische kerk toenemen, zuchten. Ik wil niet spreken van de dingen, die slechts op eenige punten der kerkelijke tucht betrekking hebben, en waar de Lutheranen en Calvinisten zeer weinig waarde aan hechten; maar, wat het Avondmaal betreft, dit is eene ernstige zaak, en de *Agenda* is daar omtrent aanstootelijk; goddeloos. Bovendien zullen wij hier een erkend gezag aanhalen, 't welk de protestanten niet zullen wraken: 't is Luther zelf, die het nieuw *Ritueel* vooraf reeds heeft gevonnisd. Ziehier zijn eigen woorden, in de voorrede op het boek *syngramma*, enz. aan Joan Oecolampadius; 1526. —

» Om kort te gaan en een einde daaraan te maken: ik sidder van afgrijzen, wanneer ik denk, dat van twee personen, die in een en dezelfde kerk, aan den voet van 't zelfde altaar, de heilige tafel naderen, de één geloof, slechts brood en wijn te ontvangen, terwijl de ander het ligchaam en het bloed van Jezus Christus er in ziet. Dikwijls, twijfel ik te mogen gelooven, dat een predikant of leeraar verhard en slecht genoeg is, om deze lieden in hunne dwaling te laten. Ik beken het, men kan, evenals die menschen, geen hart ongevoeliger dan steen, dan staal en diamant hebben, zonder de Apostel des goddelijken toorns te zijn. De Turken en de Joden zouden zoo niet handelen. . . . Maar die heeren zouden echte aartsduivels moeten wezen, om mij slechts brood en wijn aanbieden, en mij in den waan te laten, dat zulks het ligchaam en het bloed van Jezus Christus is, en om mij zoo wreed te bedriegen. Dat zou te erg zijn, en weldra zal God hun zijne wraak doen gevoelen. Dat derhalve degenen, die dergelijke predikanten hebben, of ze als zoodanig verdenken, zich voor hen wachten als voor satan in 't eigenpersoon.

Ziedaar een vloek, die zwaar op de *Evangelische kerk* rust. Is het minachting of onwetendheid, welke men in eene, tegen de oorspronkelijke leer der hervorming zoo strijdige nieuwigheid moet zien? Wij weten het niet: maar 't was onze plicht, eene zoo gewichtige verandering aen te duiden, om te doen zien, dat de geschiedenis van de afwijkingen der protestantsche kerken nog in 't geheel niet ten einde is. (J. P. *)

*) *Ami de la Religion* (3 Nov. 1840); Nr. 3354; blz. 225.

ADVERTENTIEN.

** Heden overleed ons geliefd jongst kindje HEVRIETTA ISABELLA MARFA, bijna 21 Maanden oud.

Aug. C. van LANSCHOT.

M. H. van LANSCHOT,

geb. OOMEN

's Bosch
den 8. December, 1840.

** Aanslaande Maandag den 14. December 1840, en volgende dagen zal door J. R. VAN ROSSUM, te Utrecht, ten zijnen huize verkocht worden, EEN TWEE- DUIZEND TAB NUMMERS, meestal Godgeleerde en Geschiedkundige BOEKEN, van al hetwelk de Catalogus benevens eene afzonderlijke nota van nagekomen werken op franco aanvraag, franco verzonden zal

* * De ondergeteekende heeft de eer, zijne geërde Begun-
stigers te berigten, dat hij gedurende de aanstaande ST.
N I K O L A A S - K E R M I S, in deszelfs welinge-
rigte Zalen, de navolgende P A R T I J E N zal ge-
ven:

Op Donderdag, den 10 December 1840,
in de Bovenzaal B A L, welke des avonds ten
9 ure een aanvang zullen nemen, tegen een Entrée van
50 Cents voor een Heer met of zonder Dames.

En de overige dagen in de Benedezaal, tegen vrij
Entrée.

Het Buffet zal van onderscheidene Ververschingen voor-
zien wezen; terwijl men tevens van eene prompte en
civiele bediening kan verzekerd zijn.

's Hertogenbosch,
den 2 December 1840.

I. C O R D E N S.

Brevet d'Invention Lampes mécaniques
et de Perfectionnement. Perfectionnées.

LAMPES à REGULATEUR
prix fixes.

Mr. C H A N U de Paris' seul depositaire des
LAMPES à R É G U L A T E U R en Hollande,
à l'honneur d'informer le public, qu'il vient d'arriver
en cette ville avec le plus brillant assortiment de LAMPES
en tout genre.

Il invite les amateurs de belle lumière et de bonnes
LAMPES, à visiter son Magazin chez Mr. G O M -
M E R S, Oud-Keizershof à Bois-le-duc.

Il ne restera en cette ville que jusqu'au 15 Decembre,
il y aura toujours des Lampes allumées.

* * Bij P. M A E S E N, Schrijnwerker te Bozmeer,
worden gemaakt allgrhande soorten van S P A A R -
L A M P E N van f 2,50 tot f 4,00., met het dozijn
tot verminderde prijzen; ook is hij voorzien van de
nieuwste tekeningen van M E U B E L S en
S T O E L E N.

A M O R T I S A T I E S Y N D I C A A T.

Administratie der Domeinen, Wegen, Vaarten, enz.

EERSTE RESSORT. PROVINCIE NOORD-BRABAND

AGENTSCHAP EINDHOVEN.

Openbare
AANBESTEDINGEN.

De Agent van het Domein te Eindhoven, zal, daartoe
behoorlijk geautoriseerd, al of niet in tegenwoordigheid van
den Heer Inspecteur der Domeinen in het Eerste Ressort, zo
noodig onder nadere goedkeuring van den Heer Admini-
strateur der Domeinen, ten overstaan van hiertoe bevoegde
leden uit het Plaatselijk Bestuur der Stad, op Zaterdag den
19 December 1840, des voormiddags ten elf ure, op het
Raadhuis aldaar, publiek aan den minst eischende beste-
den.

1. Het doorlopend onderhoud voor den tijd van drie
jaren, gerekend ingegaan te zijn op den 1 Julij
1840, van den Zijtak des Grooten Weg der 1 klasse
No. 7 van Maastricht naar Rotterdam leidende, voor
zooveel dezelve gelegen is tusschen den kwartierpaal
No. 1 onder de gemeente Best, en de tegenwoordige
grensscheiding der Provincien Noord-Brabant en
Limburg.

2. Het onderhoud voor den tijd van twaalf maanden,
gerekend ingegaan te zijn op den 1 Julij 1840, van
het gedeelte der Zuid-Willemsvaart, tusschen de
limieten der Provincien Noord-Brabant en Limburg,
en de verbreding boven de Sluis No. 5, onder Erp
gelegen.

Het Bestek en Voorwaarden waarop het bovenstaande
werk zal worden aanbesteed; liggen van heden af ter le-
zing, in de bureaux van den Heer Administrateur der
Domeinen te Arnhem, en van het Provinciaal Gouverne-
ment van Noord-Brabant; te Dordrecht in het Hôtel
Bellevue; te Papendrecht in het Regthuis; te Sliedrecht
in de Zwaan; te Hardinxveld in de Drie Snoeken; te
Gorinchem in de Beurs; te Sleeuwijk bij de Wed. VAN
T Z A N D; te Werkendam in de Zwaan bij BRETS;
te Raamsdonk in het Huis den Dijk bij W. K N A A P;
te Princenhage in den Posthoorn; te Breda in het
Zeeuws Koffijhuis; te Klundert in de Stads Herberg;
te Zevenbergen bij H. VAN DER PUT;
te Willemstad in de Oranje-Societeit; te Lent bij
K R I J N E; te Nijmegen in den Rotterdamschen
Wagen; te Thiel in den Gouden Leeuw; te Zalt-
Bommel bij G. VAN DRIEL; te Grave bij
de Wed. S C H O O N E N B E R G; te Veghel
bij VAN DER A A; te 's Hertogenbosch in het
Stads Koffijhuis bij W. R E G G E R S en te Hel-
mond bij de Wed. E. VAN W I L L; alsmede
te Eindhoven bij den Heer P A I J E N S, en te
Helmond bij den Heer S C H O N E S, opzigtters
van het Domein, door wien vier dagen voor de
besteding alle vereischte aanwijzingen in loco zullen
worden gedaan.

De Agent van het Domein voornoemd,
V A N D O P F E.

* * In de kleine, doch zeldzame M E N A G E R I E, toe-
behoorende aan A. N. P R I N S, staande met zijn
Tent op de Markt te 's Hertogenbosch, vindt men onder
anderen de nog nooit geziene dieren als: H E C T O R
Koning der Honden, O U R A N G - O U T A N G aan-
gebragt te Rotterdam; men leze de Amsterdamsche Handels-
bladen van September jl., het hoofd van Dupanu Koning van
Nieuw; Zeeland; benevens een levend bewoner van
het 5 werelddeel: onderscheidene S L A N G E N
K R O K O D I L L E N, vreemde Hooi en Vleeschetende
Viervoetige en kruipende D I E R E N, Oost en Westindische
K A M E R V O G E L S, dewelke hij verkoopt
koopt en ruilt; zijn dagelijks van des morgens 11 tot des
avonds 10 ure te zien.

Te Koop.

* * Eenige duizenden mooi E I K E N- en B E R K E N
P L A N T S O E N, gesneden en ongesneden; te be-
vragen aan het Heemrijk bij V A N N U N E N te
Oirschot.

* * Bij A. G. V A N D I J C K J Z, te Eindhov-
en, is heden van de pers gekomen en alom verkrijgbaar
gesteld:

Het W E L G E L I J K E N D A F B E E L D S E L
van Z. M. W I L L E M D E N I I, Koning der Nederlanden, en;
ter grootte van 33,27 Nederl duimen.

op Chinees papier gedrukt à f 1,25 Cts.
» zwaar Velin » 75 »
Kantoor-Plak-Almanak over 1841 » 05 »
» op zwaar karton geplakt. » 40 »

CIRQUE ROYAL

onder Directie van

F. E. BLONDIN,

staande met zijne welingerigte Tent op de
Paradeplaats.

op Woensdag den 9 December 1840, aanvang des avonds
ten half zeven uren

G R O O T E V O O R S T E L L I N G,
en voortz gedurende de geheele week.

De prijzen der plaatsen zijn:

1 rang f 1,40. 2 rang 90 cents. 3 rang 50 cents.

De plaatsen kunnen besproken worden van 's morgens 10
tot 's namiddags 5 ure, mits 10 Cents extra.

Het lokaal zal behoorlijk door Kagchels verwarmd zijn, en men
zal er zich van stoven kunnen voorzien.

Theatre de la Gaite

onder Directie van den Heer F. NEISZ en COMP., staande met
hunne smaakvolle tot Schouwburg ingerigte Tent, op de
Paradeplaats.

Heden, Woensdag den 9 December,

E E R S T E A F D E E L I N G:

NAPOLÉON OP ST. HELENA

Geschiedkundig Tooneelstuk in drie Tafelen
Stellende het laatste Tafreel het sterfbed van Napoleon
op St. Helena voor:

gevolgd door

T W E E D E A F D E E L I N G.

M I M I S C H E, A T H L E T I S C H E,

A K A D E M I S C H E S T A N D E N,

de welke zullen daargesteld worden in een zuiver kopij
der werkplaats van den onvergetelijken Beeldhou-
wer CANOVA.

tot slot

ARLEQUIN BARBIER.

Ballet Pantomime, in een afdeeling.

De representaties zullen door kleine affiches dagelijks
worden bekend gemaakt.

Om 6 ure het muziek. Aanvang ten half 7 ure.

BUITENLANDSCHE BEURSPRIJZEN.

De belgische fondsen waren den 8 December de 2½ pCt niet genot. de 5 pCt.
97½ de 4 pCt 88 de 3 pCt. 69½ de Ardoins 21½.

BINNENLANDSCHE BEURSPRIJZEN.

Beurs van Amsterdam.

Heden, Maandag, 7 December 4½ Ure.

W. S. 2½ pCt. 49½, 1½, ½. Dito 5 pCt 96½, 97. Kansbilj.
21½, ½. Sijnd. 4½ pCt 86½. Handel. 167½, ½, ½, ½, ½. O.
l. 5 pCt. 94½, 94. Ardoins 85 p. st. 22. Dito Coupon 18½.
Oude Russen. 104½. Metalliek 103½. Braziliën 75, 74½. Columb. 17

LATERE BERIGTEN.

PARIS den 5 Decemb.

Uit Parijs meldt men van 7. dezer, dat een Telegrafisch bericht uit
Marseille aan het Gouvernement den 4. Decemb. afgevaardigd, de tij-
ding uit Alexandrië van den 26 November heeft overgebragt, dat
na een langdurig onderhoud tusschen den Commodore Napier en den
Minister van Buitenlandsche zaken van Mehemet-Ali, deze laatste op
diezelfde dagteekening besloten heeft de erfelijke regering van Egypte
te aanvaarden, en daarvoor de Turksche vloot af te staan, en Syrie
te ontruimen.

— De plegtigheid der Lijkstatie van Keizer Napoleon zal op Dings-
dag den 15. Decemb. plaats hebben.

Ter Boek- en Courantdrukkerij van D. A. A. DE ROOY te 's Bosch